

Odd Børretzen
Forfatter og musiker

Jeg lurer på

Jeg lurer på om vi nå har, eller snart får, en ny folkesykdom. Eller, i hvert fall et folkeproblem, nemlig et nytt nasjonalt identitetsproblem. Jeg mener; vet vi hvem vi er? Vi hadde det ikke alltid så greitt før heller, det var mye vi ikke visste, men vi visste hvem vi var: Vi var norske. Og vi visste hva det var å være norsk. Det var å være født med ski på beina – noe som kunne føre til at vi snublet litt i varmere land. Vi var glade i å drikke kaldt vann fra en fjellbekk. Drakk vi brennevin, blandet vi den med kaffe eller tok den bar. Vi gikk inn i de dype skoger hver søndag sammen med familien, termos og ryggsekk. Vi var nøysomme, fornøyd med lite og klaget ikke, men gikk stolte gjennom frostrøyken. Vi brukte gjerne lusekofte.

Kort sagt: Hva man enn kunne si om oss før, så var vi aldri i tvil om hvem og hva vi var: Vi var enestående. Vi var, med andre ord, ikke som *de andre*. De andre var pene i klærne og nybarberte, og visste hvilken gaffel de skulle bruke til det forskjellige og de var belevne, snakket utenlandske sprog, kysset damer på hånden – eller hvor eller hvem de kysset – de var toneangivende og skapte nye moter i klær og kunstretninger. Men de var ikke så nøye i svingene. De drev med bestikkløst og annen styggedom i mørket. De gikk ikke på ski. De gikk nesten ikke i det hele tatt, men drakk vin rett etter frokost, og resten av dagen, og hadde skrumplever og dårlig fordøyelse og deres seksualvaner var ikke til å tenke på – og vi tenkte en del på det. Dertil hadde de anlegg for overvekt og kortpustethet alt i 40-årsalderen. Mens vi norske, som gikk på ski selv i oppoverbakke, var sterke og tause og sunne og magre som elger og fjellaper.

Sånn var det før. Mens nå, viser en ny statistisk undersøkelse, er nordmannen den feteste mannen i Europa. Vi er, med andre ord, ikke som vi var. Og hvem er vi da? Vi har mistet vår egenart. Og det er en beklagelig ting å miste for oss som ikke hadde så mye å miste. Nå likner vi til forveksling hvem som helst. Dansker? De er jo som de er fordi de aldri går på ski, men drikker øl og snaps alt før frokost.

Nå likner vi de andre til forveksling. Når det gjelder utseende. Men ikke nok med det: En annen, eller kanskje den samme, statistiske undersøkelsen slår fast at Norge, statistisk, er det beste land i verden, å leve i: – høyest levestandard, beste helsevesen osv. En tredje statistikk slår fast at Norges innbyggere nå har det minste skattetrykk i Skandinavia, og en fjerde statistikk sier at nordmannen er den europeer som er minst fornøyd med sitt liv og sitt land og klager mer over hva som helst enn noen annen europeer. Kort sagt igjen: Vi norske er nå ikke bare alminnelige. Vi er mer alminnelige enn noen, som det er rimelig å sammenlikne oss med.

Alt dette er slått fast statistisk og ikke til å stille spørsmål om. Det vi kan stille spørsmål om er: Hvorfor har denne forandringen av norskheten skjedd på så kort tid? Under olympiaden på Lillehammer var vi stapp fulle av norskhet av den gamle typen. Da var vi stolte nordmenn, sikre på vår eneståenhet og stolte vinnere. Da sto vi der og trosset 20 kuldegrader og heiet våre tapre jenter og gutter fram gjennom frostrøyken med hvit damp og fråde rundt munnen mens vi nå mener at livet skal ikke bare være en lek, men også en dans på roser.

Kort sagt: Hvorfor og hvordan har denne gigantiske forandringen skjedd på så kort tid? Jeg tenker særlig på vår misnøye og på våre klager. At vi nå, plutselig, kan virke som sure, bortskjemte barn som sutrer.

Det er mange spørsmål her:

1. Er det sant det de gamle alltid har sagt, at «Lykke kan ikke kjøpes for penger»? Til nå har jeg alltid nektet å tro det. Jeg har trodd at kanskje kan man ikke kjøpe lykken for penger, men heller ikke for fattigdom. At du ikke kan kjøpe Lykken, men at penger kan være en god hjelp i jakten på Lykken. At for mye av det gode, er bedre enn ikke noen goder i det hele tatt. Har jeg trodd. Nå vet jeg ikke hva jeg skal tro.

Eller: 2. At denne forandringen har en medisinsk årsak? At vi er rammet av noe. En genetisk forandring eller at det dreier seg om et mystisk, til nå ukjent, virus?

Eller: 3. At det ikke dreier seg om en forandring? Bortsett fra det med den nye, norske fedmen – for den har jeg sett med mine egne øyne. At sannheten er at riktignok er vi ikke som vi var, men at det har vi aldri vært?

At vi, egentlig, alltid har vært ganske misfornøyd, og det er jo lett å forstå: Vi bor i et land som består, stort sett, av vann og stein, med iskalde vintre og skyhøye vinpriser osv. Altså, at det ikke er noe nytt at vi er misfornøyd og sutrer litt. At forskjellen er at før hadde vi ingen statistikk, sånn at det ikke var noen som visste om det.

Vi har, sier statistikken, fått det bedre enn de fleste. Men er det så sikkert? At vi kanskje ikke har det så godt som de utenlandske statistikerne får inntrykk av ved bare å lese tall? Det er like kaldt her om vinteren som det alltid har vært. Riktignok har vi fått doble vinduer, men vet statistikerne at vi har en mullah som helseminister som jager gamle mennesker ut i kulda når de skal ha seg en røyk og som nå også vil nekte oss varme pølser med sennep og lompe?

Kort sagt: Det er mange spørsmål i denne sak. Jeg venter ingen svar.

Odd Børretzen

I neste nummer:

- Kardiografiske undersøkelsesmetoder
- Utplussing av hjertestartere – nytter det?
- Medikamentassistert rehabilitering av rusmisbrukere
- Evaluering av fastlegeordningen